

Το κύριο πρόβλημα της οικονομικής πολιτικής είναι το δημοσιονομικό έλλειμμα. Αν δεν αντιμετωπισθεί ικανοποιητικά το πρόβλημα αυτό δεν θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για να εξασφαλίσουμε τον περιορισμό των μακροοικονομικών ανισορροπιών, την βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς μας και την ανάπτυξη. Η εμπειρία δείχνει και η έρευνα επιβεβαιώνει ότι αν το δημόσιο χρέος μιάς χώρας ξεπεράσει ποσοστό 120% του ΑΕΠ δεν έχει πιά παρά δύο δυνατότητες για να αντιμετωπίσει τη χιονοστιβάδα των τόκων. Η μία είναι να προχωρήσει σε συμβιβασμό με τους πιστωτές της και να διαγράψει ένα τμήμα του χρέους. Η άλλη είναι να τυπώσει νόμισμα και να οδηγηθεί σε ένα ταχύτατα αυξανόμενο υπερπληθωρισμό. Βρισκόμαστε αρκετά κοντά στο σημείο κινδύνου. Το δημόσιο χρέος είναι περίπου το 110% του ΑΕΠ. Αν δεν προσέξουμε και δεν ενεργήσουμε δραστηνά και πολλές άλλες από τις επιδιώξεις μας πέρα από την ανάπτυξη, τότε η συμμετοχή μας στη διαμορφούμενη Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Ευρώπης θα αποτελούν χίμαιρα.

Ο προϋπολογισμός, τον οποίο συζητούμε σήμερα, αποτελεί την απάντηση της κυβέρνησης στο κεντρικό πρόβλημα της οικονομικής πολιτικής. Είναι η απάντηση αυτή ικανοποιητική. Η διαπίστωση είναι απερίφραστα όχι.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του κρατικού προϋπολογισμού, οι καθαρές δανειακές ανάγκες του Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν, σε δημοσιονομική βάση, σε 1.452 δισ. δραχμές, αφού συνυπολογισθούν τα προβλεπόμενα έσοδα από την πώληση προβληματικών επιχειρήσεων και μετοχών δημοσίων επιχειρήσεων και τη διάθεση κτηματικών ομολόγων. Ως ποσοστό του ΑΕΠ οι καθαρές δανειακές ανάγκες του Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού προβλέπεται να περιορισθούν στο 11,3% από 16,6% το 1990 (μείωση κατά 5,3 ποσοστιαίες μονάδες). Αν στην πρόβλεψη αυτή προστεθούν οι προβλεπόμενες δανειακές ανάγκες των δημοσίων επιχειρήσεων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των δημόσιων οργανισμών οι καθαρές δανειακές ανάγκες του ευρύτερου δημόσιου τομέα,

σε δημοσιονομική βάση, προβλέπεται να διαμορφωθούν το 1991 σε 1.737 δισ. δρχ. ή σε 13,5% του ΑΕΠ. Παράλληλες είναι οι εκτιμήσεις για τις καθαρές δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα, σε ταμιακή βάση (13,6%) του ΑΕΠ, που έθεσε ως στόχο η Τράπεζα της Ελλάδος στο Νομισματικό Πρόγραμμα που ανακοίνωσε πριν λίγες μέρες. Οι προβλέψεις όμως του προϋπολογισμού έχουν βασιστεί σε υποθέσεις και εκτιμήσεις που δεν ευσταθούν. Για πρώτη ίσως φορά, είναι τόσο εμφανές από την αρχή του χρόνου ότι πολλά από τα μεγέθη στο σκέλος των εσόδων του προϋπολογισμού έχουν υπερεκτιμηθεί ώστε να αναμένεται με βεβαιότητα ότι στο τέλος του 1991 τα έσοδα που θα πραγματοποιηθούν θα είναι μακριά από τις σημερινές ελπίδες ή διαβεβαιώσεις της κυβέρνησης.

Οι αδυναμίες του τακτικού προϋπολογισμού έχουν ήδη επισημανθεί από σχολιαστές στον Τύπο και τους διεθνείς οργανισμούς. Θα αναφέρω ενδεικτικά και σύντομα μερικά παραδείγματα :

1. Τα έσοδα από άμεσους και έμμεσους φόρους παρελθόντων οικονομικών ετών προβλέπεται να αυξηθούν κατά 16,7% από 76 δισ. δρχ. το 1990 σε 203 δισ. δρχ. το 1991. Η πρόβλεψη είναι εξωπραγματική. Είναι άλλωστε γνωστό ότι από το 1985 και μετά το ύψος των εσόδων αυτών υστερεί σημαντικά σε σχέση με τις προβλέψεις.

2. Τα έσοδα από το φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) προβλέπεται να αυξηθούν το 1991 κατά 35,2% και η αύξηση αυτή δεν βασίζεται σε ρεαλιστικές εκτιμήσεις. Η μικρή αναπροσαρμογή των φορολογικών συντελεστών δεν την δικαιολογεί. Η αύξηση των εσόδων αυτών κατά 37,2 το 1990 αποτελεί μοναδικό γεγονός. Οφείλεται στο εξαιρετικά χαμηλό επίπεδό τους το 1989 που ήταν συνάρτηση της προεκλογικής περιόδου.

3. Τα έκτακτα (μη φορολογικά) έσοδα από την εκποίηση προβληματικών επιχειρήσεων (50 δισ. δρχ.) και τη διάθεση μετοχών ΔΕΚΟ (125 δισ. δρχ.) και κτηματικών ομολόγων (125 δισ. δρχ.) συνολικού ύψους 300 δισ. δρχ. είναι δύσκολο να πραγματοποιηθούν μέσα στο 1991 αφού δεν έχει γίνει καμιά προεργασία για την επιλογή των εκτάσεων που θα διατεθούν ούτε υπάρχει το απαραίτητο θεσμικό πλαίσιο για τη διάθεση μετοχών των ΔΕΚΟ. Ούτε βέβαια πιστεύει κανείς πως είναι δυνατό να πουληθούν όλες οι προβληματικές επιχειρήσεις εντός του 1991. Άλλωστε υπάρχει μιά σειρά από εκκρεμή νομικά θέματα, που, είχε προκαλέσει η Ν.Δ. ως αντιπολίτευση και παρεμποδίζουν σήμερα την τακτοποίηση του θέματος.

Αλλά και αν ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθούν οι πωλήσεις προβληματικών και η διάθεση μετοχών των ΔΕΚΟ και κτηματικών ομολόγων η αυξητική επίδραση στα έσοδα θα παρατηρηθεί για ένα χρόνο μόνο. Δεν θα υπάρξει βελτίωση στην καταπολέμηση των αιτιών των ελλειμμάτων.

4. Τα προβλεπόμενα έσοδα από τη μείωση της φοροδιαφυγής δεν είναι επίσης πιθανό να πραγματοποιηθούν αφού η κυβέρνηση δεν έχει ακόμη καταλήξει σε συγκεκριμένα μέτρα για την αναμόρφωση της άμεσης φορολογίας και την περιστολή της φοροδιαφυγής. Το φορολογικό σύστημα εξακολουθεί να έχει μικρή απόδοση.

5. Από το άλλο μέρος δεν γίνεται. Περινοπή δημοσίων δαπανών υπάρχει σε μικρό βαθμό. Οι δημόσιες δαπάνες προβλέπεται να αυξηθούν το 1991 κατά 19,6% και εάν δεν συνυπολογίσουμε την αύξηση που θα προέλθει από την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους.

6. Σύμφωνα με τις προβλέψεις που παρουσιάζονται στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού, οι δανειακές ανάγκες των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών αναμένεται να

διαμορφωθούν το 1991 σε 284 δισ. δρχ. ή σε 2,2% του ΑΕΠ. Οι εκτιμήσεις αυτές δεν είναι αξιόπιστες. Φέτος υπήρξε υπέρβαση των στόχων που είχαν τεθεί για το 1990 κατά 33%.

Είναι επομένως προφανές ότι οι στόχοι της κυβέρνησης για τη μείωση κατά το 1991 των καθαρών δανειακών αναγκών του δημόσιου τομέα δεν είναι ρεαλιστικοί. Η αλήθεια είναι ότι δεν υπάρξει αξιόπιστη δημοσιονομική πολιτική, ότι ο προϋπολογισμός δεν αντιμετωπίζει το πρόβλημα των ελλειμμάτων ικανοποιητικά όπως θα έπρεπε.

Η κυβέρνηση δεν είναι σε θέση να σχεδιάσει και να προγραμματίσει σωστά. Το αποδεικνύει η δημοσιονομική διαχείριση κατά το 1990.

Ο στόχος που είχε θέσει η κυβέρνηση στον προϋπολογισμό που παρουσίασε στη Βουλή τον Ιούνιο για το οικονομικό έτος 1990 ήταν να μειωθούν οι καθαρές δανειακές ανάγκες της Κεντρικής Διοίκησης (δηλαδή το έλλειμμα του τακτικού προϋπολογισμού και του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων μείον τα χρεολύσια), ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ), κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες. Δηλαδή, από 18% του ΑΕΠ το 1989 (σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Ιουνίου) σε 16% του ΑΕΠ το 1990. Από τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού για το Οικονομικό έτος 1991 προκύπτει ότι ο στόχος αυτός δεν επιτεύχθηκε. Οι καθαρές δανειακές ανάγκες του Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού μειώθηκαν μόνο κατά 1 ποσοστιαία μονάδα. Αλλά ο αριθμός αυτός δεν είναι πειστικός.

Η υπέρβαση του στόχου του προϋπολογισμού για το 1990 προήλθε κυρίως από υστέρηση των εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού (έσοδα παρελθόντων ετών και φόρος εισοδήματος) αλλά και από υπέρβαση δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού και του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων. Η υστέρηση των εσόδων έχει

υποεκτιμηθεί. Το καθαρό έλλειμμα του Γενικού Κρατικού προϋπολογισμού για το 1990, ως ποσοστό του ΑΕΠ, θα διαμορφωθεί τελικά γύρω στο 17% σύμφωνα με τα στοιχεία από 17,6% που διαμορφώθηκε τελικά το 1989. Η κυβέρνηση δεν θα έχει καταφέρει να μειώσει τις καθαρές δανειακές ανάγκες του Γενικού Προϋπολογισμού παρά κατ'ελάχιστο.

Παράλληλα, υπήρξε σημαντική υπέρβαση στα ελλείμματα των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών, και τούτο παρά τις μεγάλες αυξήσεις των τιμολογίων των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού για το 1990, οι καθαρές δανειακές ανάγκες των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών αναμένονταν να φθάσουν στο 2,4% του ΑΕΠ το 1990. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην Εισηγητική Έκθεση για τον προϋπολογισμό του 1991, τα καθαρά ελλείμματα των ΔΕΚΟ έφθασαν το 1990 το 3,2% του ΑΕΠ. Έτσι, οι καθαρές δανειακές ανάγκες του ευρύτερου δημόσιου τομέα πλησίασαν κατά το 1990 το 20% του ΑΕΠ, ενώ η επιδίωξη ήταν να περιορισθούν στο 18,5% περίπου.

Το έλλειμμα αυτό δεν περιλαμβάνει τις ειδικές διαχειρήσεις του Δημόσιου που το 1989 άφησαν χρηματοδοτικό έλλειμμα 80 δισ. δρχ.

Είναι νομίζω σαφές πως αν στις εκτιμήσεις αυτές για τις συνολικές δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα (που είναι σε δημοσιονομική βάση), προστεθούν τα ελλείμματα ειδικής διαχείρισης του Δημοσίου και γίνουν οι αναγκαίες προσαρμογές για αναγωγή των ελλειμμάτων σε ταμειακή βάση, οι καθαρές δανειακές ανάγκες του ευρύτερου δημόσιου τομέα το 1990 θα διαμορφωθούν στο επίπεδο άνω του 21% του ΑΕΠ από 18,1% που ήταν το 1989. Επομένως οι καθαρές δανειακές ανάγκες του ευρύτερου δημόσιου τομέα, ως ποσοστό του ΑΕΠ, αυξήθηκαν το 1990 πάνω από τρείς ποσοστιαίες μονάδες με αποτέλεσμα το

χρέος του ευρύτερου δημόσιου τομέα να φθάσει στο 108-110% του ΑΕΠ το 1990 από 105% του 1989.

Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά την ανακοίνωση του νομισματικού προγράμματος για το 1991 πριν λίγες μέρες, ο κ. Χαλιγιιάς ανέφερε ότι ο στόχος είναι οι καθαρές δανειακές ανάγκες του ευρύτερου δημόσιου τομέα, σε ταμειακή βάση, να συγκρατηθούν το 1991 σε 13,6% του ΑΕΠ, παρέλειψε όμως να μας πεί ποιές ήταν οι αντίστοιχες δανειακές ανάγκες το 1990. Μήπως ο κ. Υπουργός Οικονομικών μπορεί να μας πληροφορήσει ποιές είναι πράγματι οι εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδας για τις δανειακές ανάγκες του ευρύτερου δημόσιου τομέα, σε ταμειακή βάση για το 1990;

Η ανάλυση αυτή επιβεβαιώνει ότι η κυβέρνηση απέτυχε να θέσει υπό έλεγχο τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα, ότι δεν μπορεί να σχεδιάσει και να εφαρμόσει σωστά μία δημοσιονομική πολιτική.

Όλα όσα θα έπρεπε να γίνουν για να προχωρήσουμε στην ουσιαστική μείωση των ελλειμμάτων παραμένουν σε εκκρεμότητα. Δεν έγιναν παρά ελάχιστα για την περιοπή των επιδοτήσεων και επιχορηγήσεων. Αντίθετα συνεχίσθηκε η πολιτική ενίσχυσης των επενδυτών, που είναι πολιτική περιττή, με το λεγόμενο αναπτυξιακό νομοσχέδιο. Οι προσλήψεις στο δημόσιο δεν περιορίστηκαν. Η περιστολή της φοροδιαφυγής και η διεύρυνση της φορολογικής βάσης έμειναν στο επίπεδο των ανακοινώσεων. Η εξυγίανση των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας και των προβληματικών βρίσκεται ακόμη στο επίπεδο των υποσχέσεων.

Το αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής είναι η σοβαρή επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας. Η οικονομία παρουσιάζει φαινόμενα στασιμοπληθωρισμού.

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε στο 22,9% στο δωδεκάμηνο Νοεμβρίου 1989- Νοεμβρίου 1990, ενώ η αύξηση στη

διάρκεια του 1989 ήταν 14,8%. Σημείωσε δηλαδή επιτάχυνση στους 11 μήνες του 1990 κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες. Το χειρότερο είναι ότι οι πληθωριστικές πιέσεις δεν έχουν εκδηλωθεί σε όλη τους την έκταση και επομένως πρέπει να περιμένουμε παραπέρα επιδείνωση του πληθωρισμού στους προσεχείς μήνες.

Η βιομηχανική παραγωγή σημείωσε κάμψη το πρώτο εξάμηνο του 1990 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 1989. Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν αναμένεται να έχει μικρή μόνο αύξηση (κάτω του 1%) σε σταθερές τιμές φέτος, μετά την αύξησή του κατά 3% το 1989.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στο δεκάμηνο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 1990 έφθασε τα 2.834 εκατ. δολλάρια, έναντι 1.923 εκατ. δολ. το αντίστοιχο δεκάμηνο του 1989. Έτσι, έστω και αν στο δίμηνο Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών συγκρατηθεί στα περυσινά επίπεδα (650 εκατ. δολ) το ετήσιο έλλειμμα θα διαμορφωθεί γύρω στα 3,5 δισ. δολλάρια. Το έλλειμμα θα είναι στην πραγματικότητα ακόμη υψηλότερο αν ληφθούν υπόψη οι αυξητικές τάσεις των τελευταίων μηνών, ιδιαίτερα μετά την αύξηση της τιμής του πετρελαίου διεθνώς, οι καθαρές εισροές ιδιωτικών κεφαλαίων εφέτος δεν θα υπερβούν τα 2,5 δισ. δολλάρια. Είναι λοιπόν φανερό πως αντιμετωπίζουμε και πάλι κρίση πρώτου μεγέθους στο ισοζύγιο πληρωμών. Το πρόβλημα γίνεται ιδιαίτερα πειστικό γιατί η χώρα αντιμετωπίζει την ανάγκη για τεράστιες πληρωμές χρεωλυσίων (2,5 - 3 δισ. δολλάρια). Η κυβέρνηση δεν έχει ουσιαστικά πολιτική για την αντιμετώπιση της κρίσης στο ισοζύγιο πληρωμών. Απλώς, επαναπαύεται περιμένοντας το Κοινοτικό Δάνειο.

Το καίριο ερώτημα για τους πολίτες είναι : υπάρχει μιά άλλη πολιτική. Η απάντηση είναι : υπάρχει. Το ΠΑΣΟΚ την εφάρμοσε τη διετία 1985-1987 και πέτυχε τη βελτίωση σχεδόν

όλων των μακροοικονομικών μεγεθών. Ο πληθωρισμός μειώθηκε, το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών μειώθηκε δραστικά. Φθάσαμε σε μηδέν εξωτερικό δανεισμό το 1987. Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν άρχισε να αυξάνεται με σημαντικό ποσοστό το 1988. Η ανεργία δεν αυξήθηκε. Οι δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα, που έφτασαν το 13,4% του ΑΕΠ το 1987 παρουσίασαν μεν απόκλιση από τους στόχους αλλά παρ'όλα αυτά ήταν πολύ χαμηλότερες από τις σημερινές.

Ποιό ήταν και είναι το κεντρικό στοιχείο της επιτυχίας. Η ύπαρξη ενός προγράμματος σταθεροποίησης με εξειδικευμένους στόχους, με συναρτημένα μεταξύ τους μέτρα πολιτικής, με συντονισμένη δράση. Τέτοιο πρόγραμμα η κυβέρνηση δεν έχει παρουσιάσει. Το πρόγραμμα δημοσιονομικής εξυγίανσης που περιέχεται στον προϋπολογισμό δεν αποτελεί πρόγραμμα. Όπως αναλύθηκε ήδη οι στόχοι του είναι αλληλοσυγκρουόμενοι. Αποτελεί μιά καταγραφή καθησυχαστικών διαβεβαιώσεων προς τους δανειστές της χώρας, καταγραφή στην οποία όπως έδειξαν οι διαπραγματεύσεις με την Κοινότητα οι εταίροι μας δεν παίρνουν στα σοβαρά.

Ένα δεύτερο στοιχείο επιτυχίας είναι η χάραξη μιάς πολιτικής σύμφωνα με τις νομοτέλειες της οικονομίας και όχι σύμφωνα με ιδεολογήματα ή πολιτικές σκοπιμότητες. Αυτό γίνεται όλο και πιο δύσκολο. Η κυβέρνηση ανακάλυψε ως πρώτη αιτία των δυσκολιών της την σπάταλη διαχείριση του ΠΑΣΟΚ. Μετά διαπίστωσε ότι η εξήγηση αυτή δεν αρκεί.

Η οικονομική κρίση και η ανικανότητα της κυβέρνησης έχουν δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα αναπτύσσονται απόψεις για την οικονομική πολιτική χωρίς σχέση με τις εμπειρίες μας, τις οικονομικές αναγκαιότητες, τις νομοτέλειες του συστήματος. Βρίσκουν απήχηση γνώμες, που πιστεύουν ότι υπάρχουν λύσεις χωρίς επιπτώσεις στα εισοδήματά μας, ότι όλες οι δυσκολίες είναι αποτέλεσμα μόνο κακοδιαχείρισης και όχι διαρθρωτικών αδυναμιών και κοινωνικών

προβλημάτων, ότι χωρίς περικοπή των ελλειμμάτων μπορεί να μειωθεί ο πληθωρισμός.

Η κυβέρνηση έχει δημιουργήσει σύγχυση και η σύγχυση αυτή είναι αρνητική στην ανάπτυξη μιάς κοινωνικής δυναμικής που θα στηρίζει την οικονομική ανασυγκρότηση της χώρας.

Ένα τρίτο στοιχείο ήταν και είναι η προσπάθεια επίτευξης συναίνεσης για την πολιτική και διαφάνειας της πολιτικής. Κανείς δεν είναι διατεθειμένος να συμφωνήσει σε μιά πολιτική που θα έχει άμεσες αρνητικές επιπτώσεις στο εισόδημά του για χάρη ενός μακροπρόθεσμου οφέλους αν δεν γνωρίζει τις προοπτικές της, αν δεν μπορεί να ελέγξει την εξέλιξή της αν δεν είναι κάθε στιγμή σε θέση να γνωρίζει αν πραγματοποιούνται οι υποσχέσεις. Η πολιτική της κυβέρνησης είναι αδιαφανής και απρόβλεπτη. Η συναίνεση και ο διάλογος επιδιώχθηκε στα λόγια.

Η κυβέρνηση κατά τη συζήτηση του προϋπολογισμού του 1990 είχε δηλώσει δια στόματος του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας κ. Σουφλιά, ότι αντίθετα με τις προηγούμενες κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ ακολουθεί αναπτυξιακή και όχι μόνο σταθεροποιητική πολιτική. Στοιχεία αυτής της αναπτυξιακής πολιτικής δεν διαπιστώσαμε στον προϋπολογισμό. Οι δημόσιες επενδύσεις μένουν στάσιμες. Αλλά ακόμη χειρότερα. Οι προβλεπόμενες δαπάνες για την εκπαίδευση ανέρχονται σε 471.599 εκατ. δρχ. που αντιστοιχούν σε ποσοστό 6,8% του συνόλου του Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού. Το ποσοστό αυτό είναι το μικρότερο των τελευταίων δεκαετιών. Όμως μοχλός ανάπτυξης είναι η παιδεία. Μακροπρόθεσμα οι παραγωγικές δραστηριότητες της οικονομίας εξαρτώνται από την ποιότητα, το επίπεδο γνώσεων και το βαθμό εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού που διαθέτει η χώρα. Στην κατεύθυνση αυτή η κυβέρνηση αδιαφόρησε τελείως.

Περίληψη της ομιλίας του κ. Κ. Κηρύτη

Το κύριο πρόβλημα της οικονομικής πολιτικής είναι το δημοσιονομικό έλλειμμα. Αν δεν αντιμετωπισθεί ικανοποιητικά το πρόβλημα αυτό δεν θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για να εξασφαλίσουμε τον περιορισμό των μακροοικονομικών ανισορροπιών, την βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς μας και την ανάπτυξη. Η εμπειρία δείχνει και η έρευνα επιβεβαιώνει ότι αν το δημόσιο χρέος μιάς χώρας ξεπεράσει ποσοστό 120% του ΑΕΠ δεν έχει πιά παρά δύο δυνατότητες για να αντιμετωπίσει τη χιονοστιβάδα των τόκων. Η μία είναι να προχωρήσει σε συμβιβασμό με τους πιστωτές της και να διαγράψει ένα τμήμα του χρέους. Η άλλη είναι να τυπώσει νόμισμα και να οδηγηθεί σε ένα ταχύτατα αυξανόμενο υπερπληθωρισμό. Βρισκόμαστε αρκετά κοντά στο σημείο κινδύνου. Το δημόσιο χρέος είναι περίπου το 110% του ΑΕΠ. Αν δεν προσέξουμε και δεν ενεργήσουμε δραστηνά και πολλές άλλες από τις επιδιώξεις μας πέρα από την ανάπτυξη, τότε η συμμετοχή μας στη διαμορφούμενη Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Ευρώπης θα αποτελούν χίμαιρα.

Ο προϋπολογισμός, τον οποίο συζητούμε σήμερα, αποτελεί την απάντηση της κυβέρνησης στο κεντρικό πρόβλημα της οικονομικής πολιτικής. Είναι η απάντηση αυτή ικανοποιητική. Η διαπίστωση είναι απερίφραστα όχι.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις του κρατικού προϋπολογισμού, οι καθαρές δανειακές ανάγκες του Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν, σε δημοσιονομική βάση, σε 1.452 δισ. δραχμές, αφού συνυπολογισθούν τα προβλεπόμενα έσοδα από την πώληση προβληματικών επιχειρήσεων και μετοχών δημοσίων επιχειρήσεων και τη διάθεση κτηματικών ομολόγων. Ως ποσοστό του ΑΕΠ οι καθαρές δανειακές ανάγκες του Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού προβλέπεται να περιορισθούν στο 11,3% από 16,6% το 1990 (μείωση κατά 5,3 ποσοστιαίες μονάδες). Αν στην πρόβλεψη αυτή προστεθούν οι προβλεπόμενες δανειακές ανάγκες των δημόσιων επιχειρήσεων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των δημόσιων οργανισμών οι καθαρές δανειακές ανάγκες του ευρύτερου δημόσιου τομέα,

σε δημοσιονομική βάση, προβλέπεται να διαμορφωθούν το 1991 σε 1.737 δισ. δρχ. ή σε 13,5% του ΑΕΠ. Παράλληλες είναι οι εκτιμήσεις για τις καθαρές δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα, σε ταμιακή βάση (13,6%) του ΑΕΠ, που έθεσε ως στόχο η Τράπεζα της Ελλάδος στο Νομισματικό Πρόγραμμα που ανακοίνωσε πριν λίγες μέρες. ~~Οι~~ ~~προβλέψεις~~ ~~όμως~~ του προϋπολογισμού έχουν βασιστεί σε υποθέσεις και εκτιμήσεις που δεν ευσταθούν. Για πρώτη ίσως φορά, είναι τόσο εμφανές από την αρχή του χρόνου ότι πολλά από τα μεγέθη στο σκέλος των εσόδων του προϋπολογισμού έχουν υπερεκτιμηθεί ώστε να αναμένεται με βεβαιότητα ότι στο τέλος του 1991 τα έσοδα που θα πραγματοποιηθούν θα είναι μακριά από τις σημερινές ελπίδες ή διαβεβαιώσεις της κυβέρνησης.]

Οι αδυναμίες του τακτικού προϋπολογισμού έχουν ήδη επισημανθεί από σχολιαστές στον Τύπο και τους διεθνείς οργανισμούς. Θα αναφέρω ενδεικτικά και σύντομα μερικά παραδείγματα :

1. Τα έσοδα από άμεσους και έμμεσους φόρους παρελθόντων οικονομικών ετών προβλέπεται να αυξηθούν κατά 16,7% από 76 δισ. δρχ. το 1990 σε 203 δισ. δρχ. το 1991. Η πρόβλεψη είναι εξωπραγματική. Είναι άλλωστε γνωστό ότι από το 1985 και μετά το ύψος των εσόδων αυτών υστερεί σημαντικά σε σχέση με τις προβλέψεις.

2. Τα έσοδα από το φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) προβλέπεται να αυξηθούν το 1991 κατά 35,2% και η αύξηση αυτή δεν βασίζεται σε ρεαλιστικές εκτιμήσεις. Η μικρή αναπροσαρμογή των φορολογικών συντελεστών δεν την δικαιολογεί. Η αύξηση των εσόδων αυτών κατά 37,2 το 1990 αποτελεί μοναδικό γεγονός. Οφείλεται στο εξαιρετικά χαμηλό επίπεδό τους το 1989 που ήταν συνάρτηση της προεκλογικής περιόδου.

3. Τα έκτακτα (μη φορολογικά) έσοδα από την εκποίηση προβληματικών επιχειρήσεων (50 δισ. δρχ.) και τη διάθεση μετοχών ΔΕΚΟ (125 δισ. δρχ.) και κτηματικών ομολόγων (125 δισ. δρχ.) συνολικού ύψους 300 δισ. δρχ. είναι δύσκολο να πραγματοποιηθούν μέσα στο 1991 αφού δεν έχει γίνει καμιά προεργασία για την επιλογή των εκτάσεων που θα διατεθούν ούτε υπάρχει το απαραίτητο θεσμικό πλαίσιο για τη διάθεση μετοχών των ΔΕΚΟ. Ούτε βέβαια πιστεύει κανείς πως είναι δυνατό να πουληθούν όλες οι προβληματικές επιχειρήσεις εντός του 1991. Άλλωστε υπάρχει μιά σειρά από εκκρεμή νομικά θέματα, που, είχε προκαλέσει η Ν.Δ. ως αντιπολίτευση και παρεμποδίζουν σήμερα την τακτοποίηση του θέματος.

Αλλά και αν ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθούν οι πωλήσεις προβληματικών και η διάθεση μετοχών των ΔΕΚΟ και κτηματικών ομολόγων η αυξητική επίδραση στα έσοδα θα παρατηρηθεί για ένα χρόνο μόνο. Δεν θα υπάρξει βελτίωση στην καταπολέμηση των αιτιών των ελλειμμάτων.

4. Τα προβλεπόμενα έσοδα από τη μείωση της φοροδιαφυγής δεν είναι επίσης πιθανό να πραγματοποιηθούν αφού η κυβέρνηση δεν έχει ακόμη καταλήξει σε συγκεκριμένα μέτρα για την αναμόρφωση της άμεσης φορολογίας και την περιστολή της φοροδιαφυγής. Το φορολογικό σύστημα εξακολουθεί να έχει μικρή απόδοση.

5. Από το άλλο μέρος δεν γίνεται. Περικοπή δημοσίων δαπανών υπάρχει σε μικρό βαθμό. Οι δημόσιες δαπάνες προβλέπεται να αυξηθούν το 1991 κατά 19,6% και εάν δεν συνυπολογίσουμε την αύξηση που θα προέλθει από την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους.

6. Σύμφωνα με τις προβλέψεις που παρουσιάζονται στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού, οι δανειακές ανάγκες των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών αναμένεται να

διαμορφωθούν το 1991 σε 284 δισ. δρχ. ή σε 2,2% του ΑΕΠ. Οι εκτιμήσεις αυτές δεν είναι αξιόπιστες. Φέτος υπήρξε υπέρβαση των στόχων που είχαν τεθεί για το 1990 κατά 33%.

Είναι επομένως προφανές ότι οι στόχοι της κυβέρνησης για τη μείωση κατά το 1991 των καθαρών δανειακών αναγκών του δημόσιου τομέα δεν είναι ρεαλιστικοί. Η αλήθεια είναι ότι δεν υπάρξει αξιόπιστη δημοσιονομική πολιτική, ότι ο προϋπολογισμός δεν αντιμετωπίζει το πρόβλημα των ελλειμμάτων ικανοποιητικά όπως θα έπρεπε.

Η κυβέρνηση δεν είναι σε θέση να σχεδιάσει και να προγραμματίσει σωστά. Το αποδεικνύει η δημοσιονομική διαχείριση κατά το 1990.

Ο στόχος που είχε θέσει η κυβέρνηση στον προϋπολογισμό που παρουσίασε στη Βουλή τον Ιούνιο για το οικονομικό έτος 1990 ήταν να μειωθούν οι καθαρές δανειακές ανάγκες της Κεντρικής Διοίκησης (δηλαδή το έλλειμμα του τακτικού προϋπολογισμού και του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων μείον τα χρεολύσια), ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ), κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες. Δηλαδή, από 18% του ΑΕΠ το 1989 (σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Ιουνίου) σε 16% του ΑΕΠ το 1990. Από τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού για το Οικονομικό έτος 1991 προκύπτει ότι ο στόχος αυτός δεν επιτεύχθηκε. Οι καθαρές δανειακές ανάγκες του Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού μειώθηκαν μόνο κατά 1 ποσοστιαία μονάδα. Αλλά ο αριθμός αυτός δεν είναι πειστικός.

Η υπέρβαση του στόχου του προϋπολογισμού για το 1990 προήλθε κυρίως από υστέρηση των εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού (έσοδα παρελθόντων ετών και φόρος εισοδήματος) αλλά και από υπέρβαση δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού και του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων. Η υστέρηση των εσόδων έχει

υποεκτιμηθεί. Το καθαρό έλλειμμα του Γενικού Κρατικού προϋπολογισμού για το 1990, ως ποσοστό του ΑΕΠ, θα διαμορφωθεί τελικά γύρω στο 17% σύμφωνα με τα στοιχεία από 17,6% που διαμορφώθηκε τελικά το 1989. Η κυβέρνηση δεν θα έχει καταφέρει να μειώσει τις καθαρές δανειακές ανάγκες του Γενικού Προϋπολογισμού παρά κατ'ελάχιστο.

Παράλληλα, υπήρξε σημαντική υπέρβαση στα ελλείμματα των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών, και τούτο παρά τις μεγάλες αυξήσεις των τιμολογίων των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού για το 1990, οι καθαρές δανειακές ανάγκες των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών αναμένονταν να φθάσουν στο 2,4% του ΑΕΠ το 1990. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην Εισηγητική Έκθεση για τον προϋπολογισμό του 1991, τα καθαρά ελλείμματα των ΔΕΚΟ έφθασαν το 1990 το 3,2% του ΑΕΠ. Έτσι, οι καθαρές δανειακές ανάγκες του ευρύτερου δημόσιου τομέα πλησίασαν κατά το 1990 το 20% του ΑΕΠ, ενώ η επιδίωξη ήταν να περιορισθούν στο 18,5% περίπου.

Το έλλειμμα αυτό δεν περιλαμβάνει τις ειδικές διαχειρήσεις του Δημόσιου που το 1989 άφησαν χρηματοδοτικό έλλειμμα 80 δισ. δρχ.

Είναι νομίζω σαφές πως αν στις εκτιμήσεις αυτές για τις συνολικές δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα (που είναι σε δημοσιονομική βάση), προστεθούν τα ελλείμματα ειδικής διαχείρισης του Δημοσίου και γίνουν οι αναγκαίες προσαρμογές για αναγωγή των ελλειμμάτων σε ταμειακή βάση, οι καθαρές δανειακές ανάγκες του ευρύτερου δημόσιου τομέα το 1990 θα διαμορφωθούν στο επίπεδο άνω του 21% του ΑΕΠ από 18,1% που ήταν το 1989. Επομένως οι καθαρές δανειακές ανάγκες του ευρύτερου δημόσιου τομέα, ως ποσοστό του ΑΕΠ, αυξήθηκαν το 1990 πάνω από τρείς ποσοστιαίες μονάδες με αποτέλεσμα το

χρέος του ευρύτερου δημόσιου τομέα να φθάσει στο 108-110% του ΑΕΠ το 1990 από 105% του 1989.

Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά την ανακοίνωση του νομισματικού προγράμματος για το 1991 πριν λίγες μέρες, ο κ. Χαλιγιιάς ανέφερε ότι ο στόχος είναι οι καθαρές δανειακές ανάγκες του ευρύτερου δημόσιου τομέα, σε ταμειακή βάση, να συγκρατηθούν το 1991 σε 13,6% του ΑΕΠ, παρέλειψε όμως να μας πεί ποιές ήταν οι αντίστοιχες δανειακές ανάγκες το 1990. Μήπως ο κ. Υπουργός Οικονομικών μπορεί να μας πληροφορήσει ποιές είναι πράγματι οι εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδας για τις δανειακές ανάγκες του ευρύτερου δημόσιου τομέα, σε ταμειακή βάση για το 1990;

Όσον αφορά τη δαπάνη ή διαπίστωση γίνεται
αυτή επιβεβαιώνει ότι η κυβέρνηση απέτυχε να

θέσει υπό έλεγχο τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα, ότι δεν μπορεί να σχεδιάσει και να εφαρμόσει σωστά μία δημοσιονομική πολιτική.]

Όλα όσα θα έπρεπε να γίνουν για να προχωρήσουμε στην ουσιαστική μείωση των ελλειμμάτων παραμένουν σε εκκρεμότητα. Δεν έγιναν παρά ελάχιστα για την περιοπή των επιδοτήσεων και επιχορηγήσεων. Αντίθετα συνεχίσθηκε η πολιτική ενίσχυσης των επενδυτών, που είναι πολιτική περιττή, με το λεγόμενο αναπτυξιακό νομοσχέδιο. Οι προσλήψεις στο δημόσιο δεν περιορίστηκαν. Η περιστολή της φοροδιαφυγής και η διεύρυνση της φορολογικής βάσης έμειναν στο επίπεδο των ανακοινώσεων. Η εξυγίανση των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας και των προβληματικών βρίσκεται ακόμη στο επίπεδο των υποσχέσεων.

[Το αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής είναι η σοβαρή επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας. Η οικονομία παρουσιάζει φαινόμενα στασιμοπληθωρισμού.]

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε στο 22,9% στο δωδεκάμηνο Νοεμβρίου 1989- Νοεμβρίου 1990, ενώ η αύξηση στη

διάρκεια του 1989 ήταν 14,8%. Σημείωσε δηλαδή επιτάχυνση στους 11 μήνες του 1990 κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες. Το χειρότερο είναι ότι οι πληθωριστικές πιέσεις δεν έχουν εκδηλωθεί σε όλη τους την έκταση και επομένως πρέπει να περιμένουμε παραπέρα επιδείνωση του πληθωρισμού στους προσεχείς μήνες.

Η βιομηχανική παραγωγή σημείωσε κάμψη το πρώτο εξάμηνο του 1990 σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 1989. Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν αναμένεται να έχει μικρή μόνο αύξηση (κάτω του 1%) σε σταθερές τιμές φέτος, μετά την αύξησή του κατά 3% το 1989.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στο δεκάμηνο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 1990 έφθασε τα 2.834 εκατ. δολ-
λάρια, έναντι 1.923 εκατ. δολ. το αντίστοιχο δεκάμηνο του 1989. Έτσι, έστω και αν στο δίμηνο Νοεμβρίου - Δε-
κεμβρίου το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών συγκρατηθεί στα περυσινά επίπεδα (650 εκατ. δολ) το ετήσιο έλλειμμα θα διαμορφωθεί γύρω στα 3,5 δισ. δολλάρια.) Το έλλειμμα θα είναι στην πραγματικότητα ακόμη υψηλότερο αν ληφθούν υπόψη οι αυξητικές τάσεις των τελευταίων μηνών, ιδιαίτερα μετά την αύξηση της τιμής του πετρελαίου διεθνώς, οι καθαρές εισροές ιδιωτικών κεφαλαίων εφέτος δεν θα υπερβούν τα 2,5 δισ. δολλάρια. Είναι λοιπόν φανερό πως αντιμετωπίζουμε και πάλι κρίση πρώτου μεγέθους στο ισοζύγιο πληρωμών. Το πρόβλημα γίνεται ιδιαίτερα πειστικό γιατί η χώρα αντιμετωπίζει την ανάγκη για τεράστιες πληρωμές χρεωλυσίων (2,5 - 3 δισ. δολλάρια). Η κυβέρνηση δεν έχει ουσιαστικά πολιτική για την αντιμετώπιση της κρίσης στο ισοζύγιο πληρωμών. Απλώς, επαναπαύεται περιμένοντας το Κοινοτικό Δάνειο.

✓ Το καίριο ερώτημα για τους πολίτες είναι : υπάρχει μιά άλλη πολιτική. Η απάντηση είναι : υπάρχει. Το ΠΑΣΟΚ την εφάρμοσε τη διετία 1985-1987 και πέτυχε τη βελτίωση σχεδόν

όλων των μακροοικονομικών μεγεθών.] Ο πληθωρισμός μειώθηκε, το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών μειώθηκε δραστηνά. Φθάσαμε σε μηδέν εξωτερικό δανεισμό το 1987. Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν άρχισε να αυξάνεται με σημαντικό ποσοστό το 1988. Η ανεργία δεν αυξήθηκε. Οι δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα, που έφτασαν το 13,4% του ΑΕΠ το 1987 παρουσίασαν μεν απόκλιση από τους στόχους αλλά παρ'όλα αυτά ήσαν πολύ χαμηλότερες από τις σημερινές.

[Ποιό ήταν και είναι το κεντρικό στοιχείο της επιτυχίας. Η ύπαρξη ενός προγράμματος σταθεροποίησης με εξειδικευμένους στόχους, με συναρτημένα μεταξύ τους μέτρα πολιτικής, με συντονισμένη δράση. Τέτοιο πρόγραμμα η κυβέρνηση δεν έχει παρουσιάσει.] Το πρόγραμμα δημοσιονομικής εξυγίανσης που περιέχεται στον προϋπολογισμό δεν αποτελεί πρόγραμμα. Όπως αναλύθηκε ήδη οι στόχοι του είναι αλληλοσυγκρουόμενοι. Αποτελεί μιά καταγραφή καθησυχαστικών διαβεβαιώσεων προς τους δανειστές της χώρας, καταγραφή στην οποία όπως έδειξαν οι διαπραγματεύσεις με την Κοινότητα οι εταίροι μας δεν παίρνουν στα σοβαρά.

[Ένα δεύτερο στοιχείο επιτυχίας είναι η χάραξη μιάς πολιτικής σύμφωνα με τις νομοτέλειες της οικονομίας και όχι σύμφωνα με ιδεολογήματα ή πολιτικές σιοπιμότητες. Αυτό γίνεται όλο και πιο δύσκολο. Η κυβέρνηση ανακάλυψε ως πρώτη αιτία των δυσκολιών της την σπάταλη διαχείριση του ΠΑΣΟΚ. Μετά διαπίστωσε ότι η εξήγηση αυτή δεν αρκεί.]

Η οικονομική κρίση και η ανικανότητα της κυβέρνησης έχουν δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα αναπτύσσονται απόψεις για την οικονομική πολιτική χωρίς σχέση με τις εμπειρίες μας, τις οικονομικές αναγκαιότητες, τις νομοτέλειες του συστήματος. Βρίσκουν απήχηση γνώμες, που πιστεύουν ότι υπάρχουν λύσεις χωρίς επιπτώσεις στα εισοδήματά μας, ότι όλες οι δυσκολίες είναι αποτέλεσμα μόνο κακοδιαχείρισης και όχι διαρθρωτικών αδυναμιών και κοινωνικών

προβλημάτων, ότι χωρίς περικοπή των ελλειμμάτων μπορεί να μειωθεί ο πληθωρισμός.

Η κυβέρνηση έχει δημιουργήσει σύγχυση και η σύγχυση αυτή είναι αρνητική στην ανάπτυξη μιάς κοινωνικής δυναμικής που θα στηρίξει την οικονομική ανασυγκρότηση της χώρας.

Ένα τρίτο στοιχείο ήταν και είναι η προσπάθεια επίτευξης συναίνεσης για την πολιτική και διαφάνειας της πολιτικής. Κανείς δεν είναι διατεθειμένος να συμφωνήσει σε μιά πολιτική που θα έχει άμεσες αρνητικές επιπτώσεις στο εισόδημά του για χάρη ενός μακροπρόθεσμου οφέλους αν δεν γνωρίζει τις προοπτικές της, αν δεν μπορεί να ελέγξει την εξέλιξή της αν δεν είναι κάθε στιγμή σε θέση να γνωρίζει αν πραγματοποιούνται οι υποσχέσεις. Η πολιτική της κυβέρνησης είναι αδιαφανής και απρόβλεπτη. Η συναίνεση και ο διάλογος επιδιώχθηκε στα λόγια.

Η κυβέρνηση κατά τη συζήτηση του προϋπολογισμού του 1990 είχε δηλώσει δια στόματος του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας κ. Σουφλιά, ότι αντίθετα με τις προηγούμενες κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ ακολουθεί αναπτυξιακή και όχι μόνο σταθεροποιητική πολιτική. Στοιχεία αυτής της αναπτυξιακής πολιτικής δεν διαπιστώσαμε στον προϋπολογισμό. Οι δημόσιες επενδύσεις μένουν στάσιμες. Αλλά ακόμη χειρότερα. Οι προβλεπόμενες δαπάνες για την εκπαίδευση ανέρχονται σε 471.599 εκατ. δρχ. που αντιστοιχούν σε ποσοστό 6,8% του συνόλου του Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού. Το ποσοστό αυτό είναι το μικρότερο των τελευταίων δεκαετιών. Όμως μοχλός ανάπτυξης είναι η παιδεία. Μακροπρόθεσμα οι παραγωγικές δραστηριότητες της οικονομίας εξαρτώνται από την ποιότητα, το επίπεδο γνώσεων και το βαθμό εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού που διαθέτει η χώρα. Στην κατεύθυνση αυτή η κυβέρνηση αδιαφόρησε τελείως.